

VERGİDE GÜNDEM

M. FATİH KÖPRÜ fatih.kopru@tr.ey.com
www.vergidegundem.com

Bireysel emeklilikte sistem değişiyor

TASARI AYNEN YASALAIŞIRSA, BİREYSEL EMEKLİLİK KATKI PAYLARI, BORDRODA ÜCRET MATRAHINDAN İNDİRİLEMEYECEK. ONUN YERİNE ÖDENEN KATKI PAYININ BİR KISMININ DEVLET TARAFINDAN KARŞILANMASI ÖNGÖRÜLÜYOR. ANCAK YENİ SİSTEMDE ÇALIŞAN, KATKI PAYINI ÖDEDİĞİ AY HEMEN VERGİ AVANTAJINDAN YARARLANAMAYACAK, BELLİ BİR SÜRE SİSTEMDE KALDIKTAN SONRA AYRILDIĞINDA, BU KATKI PAYLARININ BİR KISMINI VEYA TAMAMINI ALABİLECEK.

Geçtiğimiz ay sonuna doğru Meclise sunulan iki yasa tasarısı biz vergicilerin gündemini meşgul etmeye devam ediyor. Bunlardan ilki, çeşitli vergi yasalarında değişiklikler içeren tasarı idi ve bu köşede bazı hükümlerini gündeme getirmiştik. Diğeri ise bireysel emeklilik sisteminde önemli değişiklikler içeren bir tasarı.

Bu hafta söz konusu tasarrın; sigorta ve bireysel emeklilik şirketlerine yapılan prim ve katkı payı ödemeleri ile bu şirketler tarafından sigortalı ve katılımcılara yapılan ödemelerin vergilendirilmesi konusunda değişiklikler içeren bazı hükümlerine değineceğiz. Tasarı ile yapılması öngörülen bu yeni düzenlemeleri, konunun daha kolay anlaşılabilmesi için halen geçerli olan hükümler ile karşılaştırmalı olarak aşağıda dikkatinize sunacağız.

Ancak bu açıklamaların, yasa tasarısı dikkate alınarak hazırlandığı ve ilgili komisyonda ya da genel kurulda yapılacak görüşmelerde değişikliklere uğrayabileceği unutulmamalıdır.

ÜCRETİLİLERDE İNDİRİM

Ücretliler kendisine, eşine veya küçük çocuklarına yaptıkları hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi sigortalar

için ödedikleri primlere ilişkin belgeleri işverenlerine verdiklerinde, ödenen bu primler ücret matrahlarından indirilebiliyor. Ancak indirilebilecek primlerin toplam tutarı, aylık brüt ücretin yüzde 5'ini ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmıyor.

Aylık brüt ücretin yüzde 5'i olarak belirlenen sınıra tasarıda yüzde 15'e yükseltildiğini görüyoruz. Asgari ücrete ilişkin sınıra ise herhangi bir değişiklik öngörülüyor.

BES'TE DEVLET KATSIKI

Şu anda çalışanlar tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları da, şahıs sigorta primleri gibi ücret matrahından indirilebiliyor. Ancak bireysel emeklilik katkı payı ödeyen bir çalışan ücretinin yüzde 5'i değil, yüzde 10'una kadar indirim hakkına sahip. Yıllık asgari ücret tutarına ilişkin sınırlama ise bu ödemeler için de geçerli.

Yukarıda belirttiğimiz gibi bir çalışan bireysel emeklilik şirketine ödediği katkı payına ilişkin makbuzu işverenine ibraz ettiğinde, işveren tarafından ödenen bu tutarlar çalışanın bordrosunda vergi matrahından düşülüyor. Yani vergi, ödenen katkı payı kadar daha az bir matrah üzerinden hesaplanıyor. Böylelikle çalışan ödediği katkı payının bir kısmını hiç bek-

lemeden geri almış oluyor.

Yasa tasarısında bu sistemin değiştiğini görüyoruz. Tasarı aynen yasalaişirsa, bireysel emeklilik katkı payları bordroda ücret matrahından indirilemeyecek. Onun yerine ödenen katkı payının bir kısmının Devlet tarafından karşılanması öngörülüyor. Ancak yeni sistemde çalışan, katkı payını ödediği ay hemen vergi avantajından yararlanamayacak, belli bir süre sistemde kaldıktan sonra ayrıldığında, bu katkı paylarının bir kısmını veya tamamını alabilecektir.

KATKI YÜZDE 25 OLACAK

Katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının yüzde 25'ine karşılık gelen tutar Devlet tarafından sisteme yatırılacak. Bu paralar Hazine Müsteşarlığı'nın bütçesinden karşılanacak. Ancak işveren tarafından katılımcı adına ödenen bedeller üzerinden Devlet herhangi bir katkı yapmayacak.

Devletin sağlayacağı katkı tutarı konusunda da tasarıda bir sınır öngörülüyor. Bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen ve Devlet katkısı tutarının hesaplanmasına esas teşkil eden katkı paylarının toplamı, hesaplamaya ilişkin dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını aşmayacak.

Bu şekilde ödenen Devlet katkılarının, bireysel emeklilik şirketlerince katılımının ödediği katkı paylarından ayrı takip edilmesi gerekiyor.

GERİ ALMA NE ZAMAN?

Şu anki uygulamada, katılımcıların sistemden ayrılması durumunda sistemde kalış süresine göre değişen oranlarda stopaj yapılması gerekiyor. Daha uzun süre kalan veya emeklilik hakkı kazanıp ayrılanlardan daha düşük oranda stopaj yapılıyor. Bu da katılımcıların sistemde kalış süresinin uzatılmasını teşvik etmek amacıyla yapılmış olan bir düzenleme.

Tasarıda da, sistemde uzun süre kalmanın özendirilmeye çalışıldığını görüyoruz. Örneğin 3 yıldan daha az bir süre katkı payı ödeyip ayrılanların Devlet katkısını alması mümkün değil. Bu süreden daha uzun süre kalanlar ise sistemde kalış süreleri veya emeklilik hakkı kazanıp kazanmadıklarına göre Devlet katkısının tamamını veya bir kısmını alabilecekler.

Buna göre sistemde;

- En az 3 yıl kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin yüzde 15'ini,
- En az 6 yıl kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin yüzde 35'ini,
- En az 10 yıl kalanlar Devlet katkısı ve getirilerinin yüzde 60'ını almaya hak kazanacaklar.

Devlet katkısı ve getirilerinin tamamını almak ise ancak bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanılması halinde mümkün olacak. Sistemden vefat veya maluliyet nedeniyle ayrılanlar da Devlet katkısı ve getirilerinin tamamını alabilecekler. Tasarıda ayrıca, katılımcılar tarafından alınamayan Devlet katkılarının genel bütçeye gelir kaydedileceği belirtiliyor.

Diğer taraftan ister kısmen ister tamamen alınsın, hak kazanılan bu tutarların aslında vergi mevzuatı açısından ivazsız intikal olarak değerlendirilmesi ve intikal vergisine tabi olması gerekir. Bu yüzden tasarıda Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'na bir hüküm eklenme-

si öngörülüyor. Buna göre devlet katkılarının hak kazanılan kısımları intikal vergisinden istisna olarak değerlendirilecek.

SADECE GELİR ÜZERİNDEN VERGİ

Hayat sigortaları veya bireysel emeklilik sözleşmeleri kapsamında belli bir süre prim veya katkı payı öndendikten sonra sistemden ayrılmak istendiğinde, bu şirketler tarafından sigortalı veya katılımcıya ödeme yapılırken, sistemde kalış süresine bağlı olarak belli oranlarda vergi kesintisi yapılıyor.

Bu şirketler tarafından yapılan ödemeler tabirine, katılımcıların sisteme yatırdığı prim ve katkı paylarının dahil olup olmadığı konusu, mükellef ile İdare arasında birçok ihtilafa neden olmuştur.

Vergi İdaresinin bu konudaki görüşü "yapılan ödemeler" ifadesinin, ana para dahil olacak şekilde yapılan tüm ödemeleri kapsadığı yönündedir. Bu görüşe göre ana para dahil yapılan toplam ödeme üzerinden sistemde kalış süresine bağlı olarak stopaj yapılması gerekir.

Bugüne kadar uygulama da Vergi İdaresi'nin yukarıdaki görüşü paralelinde şekillendi. Ancak konuyu yargıya intikal ettiren bir çok sigortalının olduğunu da biliyoruz. Mahkemelerin genellikle, ödemelerden kastedilenin bireysel emeklilik sisteminden ayrılanlara ödenen meblağın tamamının (ana para dahil) olmadığı, bu sistemde elde edi-

len getiri (gelir) olduğunu belirterek, fazladan kesilen vergilerin iadesine hükmettiğini gördük.

EMEKLİLİK ZAMANI

Yasa tasarısında yer alan en temel değişikliklerden biri de bu konuyla ilgili. Tasarı aynen yasalarsa, gerek şahıs sigortaları gerekse de bireysel emeklilik şirketleri tarafından sigortalı ve katılımcılara yapılan ödemelerde, ana para üzerinden değil, ödenen tutarın sadece gelir kısmı üzerinden vergi kesilecek. Aynı şekilde katılımcıların almaya hak kazandıkları Devlet katkılarının irat kısımları üzerinden de vergi kesintisi yapılacaktır.

Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanılabilmesi için iki şartın bir arada gerçekleşmesi gerekiyor. Bunlardan birincisi, giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak, ikincisi ise 56 yaşını doldurmuş olmak. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir kısmını veya tamamını bir defada alabileceği gibi, yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını da talep edebiliyor.

İŞVERENİN KATKI PAYLARI

Bireysel emeklilik sistemine ücretli-ler adına işverenler tarafından da katkı payı ödenebiliyor. Şu anki uygulamada işverenler ödedikleri bu tutarların, çalışanın brüt ücretinin yüzde 10'unu ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmayan kısımlarını gider olarak değerlendirilebiliyorlar. Bu ödemeler üzerinden gelir vergisi hesaplanmıyor. Sınırları aşan bir katkı payı ödenmesi durumunda ise aşan kısmın personele sağlanan bir menfaat olarak değerlendirilerek, bordroya dahil edilmesi ve gelir vergisine tabi tutulması gerekiyor.

Tasarı bu uygulama konusunda çok büyük farklılıklar içermiyor. Sadece aylık brüt ücretin yüzde 10'u olarak belirlenen sınırın tasarısı ile yüzde 15'e çıkarılması öngörülüyor. Yıllık asgari ücret sınırlanmasında ise bir değişiklik yapılmıyor.